

DZIAŁ X

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Uwagi ogólne

1. Zgodnie z ustawą z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. 2004 r. Nr 256, poz. 2572) z późniejszymi zmianami, w Polsce funkcjonują od roku szkolnego 1999/2000 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa (powstałe w miejsce 8-letnich szkół podstawowych) oraz od roku szkolnego 2002/03 – szkoły ponadgimnazjalne. Do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się: 2-3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące, 3-letnie licea profilowane i 4-letnie technika oraz od roku szkolnego 2004/05 – 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych. Ponadto do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się od roku szkolnego 2003/04 szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz od roku 2004/05 – 3-letnie ponadgimnazjalne specjalne szkoły przysposabiające do pracy.

2. W związku ze stopniowym wprowadzaniem od roku szkolnego 1999/2000 reformy ustroju szkolnego, obok szkół ponadgimnazjalnych do roku szkolnego 2004/05, a w przypadku techników – do roku szkolnego 2005/06 działały również szkoły ponadpodstawowe (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) dla młodzieży oraz ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych; nadal działają – do zakończenia cyklu kształcenia – szkoły ponadpodstawowe dla dorosłych oraz ich oddziały. Dane dotyczące szkół ponadgimnazjalnych: zasadniczych zawodowych, liceów ogólnokształcących oraz techników podaje się łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi odpowiednio: zasadniczymi (zawodowymi), liceami ogólnokształcącymi oraz średnimi zawodowymi (obejmującymi technika oraz licea zawodowe i techniczne).

3. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne oraz (z wyjątkiem szkół wyższych) niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeżeli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej) i jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoły wyższe publiczne i niepubliczne od roku szkolnego 2005/06 działają na podstawie ustawy z dnia 27 VII 2005 r.

CHAPTER X

EDUCATION

General notes

1. According to the Educational System Act, dated 7 IX 1991 (uniform text: Journal of Laws 2004, No 256, item 2572) with later amendments, since 1999/2000 school year Poland has 6-year primary schools and 3-year obligatory lower secondary schools (which replaced 8-year primary schools), and since 2002/03 school year – upper secondary schools. Upper secondary schools include: 2-3-year basic vocational schools, 3-year general secondary schools, 3-year specialized secondary schools, 4-year technical secondary schools, and since 2004/05 school year – 2-year supplementary general secondary schools and 3-year supplementary technical secondary schools – for graduates of basic vocational schools. Moreover, since 2003/04 school year upper secondary schools include art schools leading to professional certification and since 2004/05 school year – 3-year special upper secondary job-training schools.

2. In connection with gradual introduction of school system's reform since 1999/2000 school year, besides upper secondary schools until 2004/05 (and in the case of technical secondary schools – until 2005/06 school year) there were also upper secondary (post-primary) schools for youth (for graduates of 8-year primary schools) and their sections in upper secondary schools structure; upper secondary (post-primary) schools for adults and their sections are still operating until the end of their educational cycle. Data on upper secondary basic vocational schools, general secondary schools, and technical secondary schools include upper secondary (post-primary) schools: basic vocational schools, general secondary schools and secondary vocational schools (including technical secondary schools and vocational secondary schools and general-technical secondary schools).

3. Schools and establishments can be public, non-public and – except for higher education institutions – non-public with the competence of a public school. A non-public school can obtain the competence of a public school, if it implements the minimum programme as well as applies the principles of classifying and promoting pupils and students as established by the Ministry of National Education, allowing students to obtain state certificates or diplomas. Central (government) entities and local self-government entities can only administer public schools. Primary schools and lower secondary schools can be public schools, or non-public schools with the competence of public schools only. Higher education institutions since 2005/06 school year operate on the basis of the

– Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365) z późniejszymi zmianami.

4. Dane, poza szkołami wyższymi i dla dorosłych, prezentuje się, jeśli nie zaznaczono inaczej, łącznie ze szkołami specjalnymi.

5. Dane dotyczące wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) prezentuje się, jeśli nie zaznaczono inaczej, według stanu na początku roku szkolnego; a dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego. Dane o szkołach wyższych prezentuje się według stanu w dniu 30 XI.

6. Szkoły dla dzieci i młodzieży obejmują:

- 1) szkoły podstawowe, spośród których wyróżnia się:
 - a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
 - b) szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
 - c) „małe szkoły” (bez szkół specjalnych), organizowane od roku szkolnego 2001/02, prowadzące klasy I-III dla uczniów, którzy mają utrudniony dostęp do szkół (głównie ze względu na znaczną odległość od miejsca zamieszkania),
 - d) szkoły artystyczne (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej.
Dzieci w wieku 6 lat mają obowiązek rocznego przygotowania w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi);
- 2) gimnazja, spośród których wyróżnia się:
 - a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),
 - b) filie gimnazjów (bez szkół specjalnych) – tylko w roku szkolnym 2000/01,
 - c) szkoły przysposabiające do pracy na podbudowie programowej VI klasy szkoły podstawowej (od roku szkolnego 2003/04 szkoły z oddziałami przysposabiającymi do pracy);
- 3) szkoły specjalne ponadgimnazjalne przysposabiające do pracy (funkcjonujące od roku szkolnego 2004/05);
- 4) zasadnicze szkoły zawodowe;
- 5) licea ogólnokształcące;
- 6) uzupełniające licea ogólnokształcące (funkcjonujące od roku szkolnego 2004/05);
- 7) licea profilowane funkcjonujące od roku szkolnego 2002/03;
- 8) technika;
- 9) technika uzupełniająca – funkcjonująca od roku szkolnego 2004/05;
- 10) szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

7. Szkoły policealne – kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej – obejmują:

- 1) policealne (pomaturalne) szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
- 2) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata; bez szkół specjalnych) prowadzone przez wydziały

Higher Education Act dated 27 VII 2005 (Journal of Laws No. 164. item 1365) with later amendments.

4. *Data (excluding higher education institutions and schools for adults) are presented together with special schools, if not otherwise stated.*

5. *Data regarding pre-primary education as well as schools (excluding higher education institutions), if not otherwise stated, concern the beginning of the school year, data concerning graduates – the end of the school year. Data regarding tertiary education are presented as of 30 XI.*

6. Schools for children and youth include:

- 1) *primary schools, of which:*
 - a) *sports schools and athletic schools (excluding special schools),*
 - b) *branch schools (excluding special schools),*
 - c) *„small schools” (excluding special schools) organized since 2001/02 school year, comprising grades I-III for children who have limited access (primarily due to distance from place of residence),*
 - d) *art schools (excluding special schools) simultaneously conducting a primary school programme.*
Children at the age of 6 have a duty to receive one year pre-primary education (preparing them for school) which is carried out either in nursery schools or in pre-primary sections of primary schools (including special schools);
- 2) *lower secondary schools, of which:*
 - a) *sports schools and athletic schools (excluding special schools),*
 - b) *lower secondary branch schools (excluding special schools) – only in 2000/01 school year,*
 - c) *job-training schools on the basis of 6th grade of primary school (until 2003/04 school year schools with job-training sections);*
- 3) *special upper secondary job-training schools (operating since 2004/05 school year);*
- 4) *basic vocational schools;*
- 5) *general secondary schools;*
- 6) *supplementary general secondary schools (operating since 2004/05 school year);*
- 7) *specialized secondary schools operating since 2002/03 school year;*
- 8) *technical secondary schools;*
- 9) *supplementary technical secondary schools – operating since 2004/05;*
- 10) *art schools leading to professional certification.*

7. Post-secondary schools - *educating in day, evening or weekend form* include:

- 1) *post-secondary vocational schools (1-, 2- or 3-year), including special schools;*
- 2) *foreign language teacher training colleges as well as teacher training colleges (in which graduates do not receive the title of licentiate; excluding special schools) conducted by*

- edukacji wojewódzkich urzędów marszałkowskich;
- 3) kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) – od roku szkolnego 2005/06.

8. Szkoły wyższe realizują kształcenie w systemie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych (do roku szkolnego 2005/06 w systemie studiów dziennych, wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych).

Informacje z zakresu szkół wyższych:

- 1) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwentom nadaje się tytuł licencjata;
 - 2) jeżeli nie zaznaczono inaczej, obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
 - 3) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.
- Studentów i absolwentów wykazano zgodnie z siedzibą poszczególnych szkół wyższych łącznie z filiami, wydziałami i instytutami zamiejscowymi oraz punktami konsultacyjnymi. Dane nie obejmują szkół resortu obrony narodowej oraz szkół resortu spraw wewnętrznych i administracji.

9. Szkoły dla dorosłych kształcą w formie dziennej i wieczorowej oraz zaocznej obejmują:

- 1) szkoły podstawowe dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2000/01 – podstawowe studium zawodowe;
- 2) gimnazja dla dorosłych oraz w roku szkolnym 2000/01 – podstawowe studium zawodowe;
- 3) szkoły ponadgimnazjalne (łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami działającymi w strukturze szkół ponadgimnazjalnych – do zakończenia ich cyklu kształcenia):
 - a) zasadnicze zawodowe dla dorosłych,
 - b) licea ogólnokształcące dla dorosłych,
 - c) uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych – od roku szkolnego 2004/05,
 - d) licea profilowane dla dorosłych – od roku szkolnego 2002/03,
 - e) technika dla dorosłych,
 - f) technika uzupełniająca dla dorosłych – od roku szkolnego 2004/05.

10. Szkoły specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych, w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej.

11. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze są to placówki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w wieku 3 lat i więcej, które z racji niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do

education departments of voivodship marshals' offices;

- 3) *collages of social work (3-year) – since 2005/06 school year.*

8. Tertiary education (university level) includes stationary and non-stationary studies (until 2005/06 school year includes day, evening, weekend and extramural studies).

Data regarding tertiary education:

- 1) include foreign language teacher training colleges in which graduates receive the title of licentiate;
- 2) include foreigners studying in Poland unless otherwise indicated;
- 3) do not include Poles studying abroad.

Data on students and graduates is given according to the seats of higher education institutions including branch sections, faculties and institutes operating in a place different than the place of their seat and consultative points. Data do not include Academies of the Ministry of National Defence and Academies of the Ministry of the Interior and Administration.

9. Schools for adults educating in day and evening as well as weekend form include:

- 1) primary schools for adults as well as until 2000/01 school year – primary vocational extramural studies;
- 2) lower secondary schools for adults as well as in 2000/01 school year – primary vocational extramural studies;
- 3) upper secondary schools (including upper secondary (post-primary) schools with their sections – until the time of finishing of their educational cycle):
 - a) basic vocational schools for adults,
 - b) general secondary schools for adults,
 - c) supplementary general secondary schools for adults – since 2004/05 school year,
 - d) specialized secondary schools for adults – since 2002/03 school year,
 - e) technical secondary schools for adults,
 - f) supplementary technical secondary schools for adults – since 2004/05 school year.

10. Special schools are organized for handicapped children and youth with special educational needs. Education may be conducted within the school system or individually. Special education occurs in special schools operating independently, in mainstream schools (in which special departments or integration, mainstream, therapeutic and compensatory sections are established) as well as in special educational centres or health care institutions.

11. Special educational centres are facilities for handicapped children and youth, aged 3 and more who, for reasons of their disability, cannot attend regular schools or nursery schools.

przedszkola lub szkoły.

12. Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze są placówkami umożliwiającymi dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizację obowiązku szkolnego poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

13. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze przeznaczone są dla młodzieży niedostosowanej społecznie. Zadaniem ośrodka jest eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia, zgodnie z normami prawnymi i społecznymi.

14. Młodzieżowe ośrodki socjoterapii są placówkami dla młodzieży niedostosowanej społecznie, z zaburzeniami zachowania i zagrożonej uzależnieniem w stopniu utrudniającym realizację zadań życiowych bez udzielenia specjalnej pomocy.

15. Dane o nauczycielach akademickich dotyczą zatrudnionych na stanowiskach: profesora, docenta, adiunkta, asystenta oraz zatrudnionych na pozostałych stanowiskach dydaktycznych: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora, instruktora, a od września 2006 r. także dyplomowanego bibliotekarza i dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej. W przypadku wyższych szkół zawodowych nie występują stanowiska docenta i adiunkta.

16. Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki opiekuńczo-wychowawcze, przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole.

Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono:

- przedszkola,
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

17. Pomieszczenia szkolne nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych oraz w szkołach dla dorosłych.

18. Absolwenci eksterni występują wyłącznie w szkołach policealnych i dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2005/06 – w szkołach wyższych.

19. Internat to placówka opiekuńczo-wychowawcza przeznaczona dla młodzieży uczęszczającej do szkół ogólnokształcących i zawodowych zlokalizowanych poza stałym miejscem zamieszkania. **Bursa** to międzyszkolna placówka pełniąca funkcję internatu.

20. Zadaniem wychowania pozaszkolnego jest stwarzanie młodzieży warunków sprzyjających rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień oraz rekreacji i wypoczynku w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Do placówek wychowania pozaszkolnego zaliczono: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe i inne placówki publiczne i niepubliczne.

12. Rehabilitation-education centres are facilities making it possible for children and youth with a profound mental retardation to meet their obligation to receive an education through participating in rehabilitation-education classes.

13. Youth education centres are intended for socially maladjusted youth. The goal of the centres is to eliminate the causes and manifestations of the social maladjustment as well as to prepare the young people for independent life, compliant with legal and social norms.

14. Youth sociotherapy centres are centres intended for socially maladjusted youth having behavioural disorders and susceptible to addiction to a degree affecting performance of life tasks without receiving special assistance.

15. Data regarding academic teachers concern the positions: professor, assistant professor, tutor and assistant as well as other didactic positions: senior lecturer, lecturer, lector, instructor and since September 2006 also qualified librarian and qualified scientific documentation and information staff. The positions assistant professor and tutor do not occur in higher vocational schools.

16. Pre-primary education establishments are care and educational centres designated for children 3 of age until beginning education in primary school secured children for care and aimed at preparation to education in school.

Pre-primary education establishments include:

- nursery schools,
- pre-primary sections in primary schools.

17. Classrooms do not include classrooms in special schools and schools for adults.

18. Extramural graduates occur only in post-secondary school as well as in schools for adults and until 2005/06 school year – in tertiary education.

19. A boarding school is a foster and educational facility designated for youth attending general and vocational schools located outside their place of permanent residence. A **dormitory** is an inter-school facility serving as a boarding school.

20. Extracurricular education offered young people favorable conditions to develop interests and aptitudes, and provided recreations and rest during timetable free time.

Extracurricular education establishments include: youth's palaces, youth cultural establishments, extracurricular work's centres, interschool sports centres and other public and non-public establishments.

21. Statistical data originated from full polls

21. Dane statystyczne pochodzą z badań pełnych, realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny na formularzach o symbolu „S”. Od roku szkolnego 2003/04 na sprawozdaniach tego typu brak informacji na temat zatrudnionych nauczycieli (nie dotyczy nauczycieli akademickich). Informację tę można pozyskać ze sprawozdań realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

realized by Central Statistical Office on forms with symbol „S”. There is no information about teacher employment (does not concern academic teachers) on this type of reports since 2003/04 school year. Such information may be received from reports realized by the Ministry of National Education.